

HISTORIESKRIVNING om arbetarrörelsen

Loc. Lem
månd. (?) 1943.

Av Herbert Tingsten

Professor Herbert Tingsten.

Borgarrådet Gottfrid Björklund har i onsdagens nummer kritiserat en del uttalanden, som jag i en recension följt om de nyligen utkomna biografierna över K. J. Gabriellson och Fredrik Sterky. Hans erinringar äro av det allmänna intresse, att de lämpa sig som utgångspunkt för en debatt. Min framställning får i det följande formen av ett genmäle till herr Björklund, men jag vill betona att det främst är själva den behandlade principfrågan jag vill belysa.

Det finnes icke anledning att utförligt dröja vid de särskilda arbeten som givit anledning till meningsutbytet. Det ena av dessa arbeten har herr Björklund enligt egen uppgift icke läst. Berättande det andra tar han icke ställning till mina anmärkningar, annat än till vida, som han genom ett ironiskt infall söker nedsätta deras värde.

I min recension anförde jag att Gabriellson och Sterky gjordes till föremål för utförliga levnadsteckningar väsentligen på grund av sina politiska åsikter, och att det därför måste vara "en huvuduppgift" för deras biografier att framställa dessa åsikter. Detta något triviala uttalande tolkas av herr Björklund på det sättet att enligt min mening vederbörande icke skulle vara värda en hävdteckning "i annan mån än deras åsikter förtjänar en analys". Tolkningen är oriktig. Jag har skrivit "en huvuduppgift", icke "huvuduppgiften" eller "den enda uppgiften". Även Nerman och Sjöberg synas ha utgått ifrån att undersökningar av de båda banbry-

Utdi idéer äro väsentliga uppgifter, na de utförligt behandlat hithörande rågor. Jag har naturligtvis icke örnaka, att redogörelser för de erade personernas praktiska och atoriska arbete äro lika väsentlag anser till och med att biograver personer, vare sig arbetare ndra, som över huvud icke gjort politiska insatser och icke ens ig starkare gällande inom något e, kunna vara av stort vetenskaparde. Men det är uppenbart att lsson och Sterky ansetts värda fler huvudsakligen därför att de rksammas inom en då liten, seta stor, ideologiskt särpräglad röe. Därför måste man fördrå, att as åsikter, likaväl som deras familjeliv, organisationsarbete o. s. v. bliva riktigt och fullständigt behandlade.

Intressantare är en annan närliggande tankegång hos herr Björklund. Jag har skrivit att Nermans och Sjöbergs arbeten ur den nu angivna synpunkten knappast äro tillfredsställande. Herr Björklund inlägger en kraftig gensaga här-

emot. Han söker emellertid icke påvisa, att mina anmärkningar äro sakligt obefogade. Han utgår i stället från att båda författarna och särskilt Nerman genom sin verksamhet inom arbetarrörelsen "äga ingående förtrogenhet med den icke värld varur rörelsen vuxit fram, fackligt och politiskt". Alltså, de båda biografierna måste ur ifrågasvarande synpunkt vara bra, därför att de båda biografierna länge arbetat inom arbetarrörelsen.

Det ligger ett egendomligt missförstånd i denna tankegång. Om det gäller att redogöra för erfarenheter inom arbetarrörelsen och det dagliga arbetet i densamma äro naturligtvis de båda biografiernas förutsättningar mycket stora. (Det må dock anmärkas att erfarenhet från en tid, som ligger årtionden efter den, då Gabriellson och Sterky verkade, vid en skildring av dessa personer icke kan vara alltför betydelsefull.) Men om det gäller att klargöra i vad mån exempelvis Sterkys åsikter voro originella, i vilken utsträckning han påverkats av Marx o. s. v., är det väsentliga att känna, och grundligt känna, den socialistiska idédebatten före och vid den tid, då Sterky arbetade. Och herr Björklund vill väl icke göra gällande att en långvarig verksamhet inom arbetarrörelsen skänker dessa kunskaper. Herr Björklund skildrar själv hur på Sterkys tid det dagliga praktiska arbetet stod i förgrunden, medan man hade ringa tid för teorin. Samma förhållande gäller naturligtvis de allra flesta personer inom varje stor politisk rörelse. Om herr Björklund följde sina antydningar, skulle han konsekvent hamna i uppfattningen, att lång tjänstgöring inom arbetarrörelsen vore den främsta meriten för vetenskapligt arbete rörande denna rörelsens historia.

Det enkla förhållandet är naturligtvis, att man kan bedöma de båda biografiernas insikter på här berörda område endast genom att läsa deras böcker. Att bedöma böckerna med stöd av vad man vet om biografiernas förtjänstfulla praktiska verksamhet är en genväg, vars öppna proklamerande som den rätta vägen herr Björklund knappast på allvar torde vilja försvara. Jag hoppas icke bli anklagad för akademisk snobberi, om jag påstår, att man bör läsa en bok innan man bedömer den.

Herr Björklunds mest intressanta påstående gäller mitt uttalande, att Nermans och Sjöbergs böcker erbjuda "liksom flera tidigare arbeten om svensk socialdemokrati, den egendomliga företeelsen att teoretiskt föga skolade personer söka utreda de teoretiska förställningar som funnits hos andra personer av samma läggning". Herr Sjöberg anser sig ha förstått den innersta meningen med detta uttalande, nämligen att författarskap om arbetarrörelsen helt bör förläggas till den akademiska världen. Det enkla och i och för sig tillräckliga svaret är att jag varken påstått eller menat något dylikt. Många arbeten av vetenskapligt värde ha, icke minst i vårt land, producerats utanför kretsen av professionella vetenskapsmän; på här diskuterade område vill jag nämna E. H. Thörnberg och Sigfrid Hansson. Jag önskar, liksom naturligtvis alla andra människor, att denna tradition fullföljes. Men jag utgår från att ett arbete bör bedömas alldeles oberoende av om det skrives av en professionell eller en amatör. Man bör icke berömma en bok, därför att författaren saknat vetenskaplig träning; möjligen kan man skänka sin aktning åt författaren på grund av hans intresse och ambition. Jag har vid ett par tillfällen haft anledning att kritisera av akademiker skrivna avhandlingar skarpare än jag kritiserat Nermans och Sjöbergs skrifter, men jag har icke anlagt och kommer icke att anlägga en måttstock, då det gäller universitetsbildade, och en annan, då det gäller självlärd.

Jag vill emellertid tillägga, att akademisk utbildning synes mig vara av stort värde för vetenskapligt arbete.

Därmed menar jag precis vad jag skriver, alltså icke att blott akademiker kunna utträta ett gott vetenskapligt arbete. Min uppfattning förefaller mig vara allmänt godtagen. Alla politiska partier verka för universitetens upprätthållande och utbyggande, och det framhåves ständigt att den träning som ges vid dessa läroanstalter är en grundval för vetenskapens blomstring. Man utgår från att det för att bli vetenskapsman är av värde att åtnjuta akademisk undervisning likaväl som det för att bli skomakare är av värde att gå i skomakarlära. Även då det gäller arbetarrörelsens historia synes man allmänt ha antagit denna grundsats. Då för några år sedan landsorganisationen igångsatte sitt stora verk om arbetarrörelsens historia, fördelades arbetsuppgifterna bland akademiker, som hade ringa eller ingen erfarenhet av arbetarrörelsen; dessa uppgifter anförtroddes icke åt arbetare med lång verksamhet inom fackföreningsrörelsen eller det socialdemokratiska partiet.

Slutorden i herr Björklunds artikel äro utformade efter gammalt känt mönster. Först förklarar han sig olärd och antyder därefter, att de olärdas sannerligen icke äro sämre vetenskapsmän än de andra. Herr Björklund och jag äro säkerligen ense om att fördöma lärdomsskryt och akademiskt snobberi. Jag tror också att vi i grunden båda fördöma den form av skryt och snobberi, som är av rakt motsatt slag.